

РОЛЬ І МІСЦЕ ОТТО ФОН БІСМАРКА В ПРОЦЕСІ ОБ'ЄДНАННЯ НІМЕЧЧИНИ

Отто Едуард Леопольд фон Бісмарк-Шенгаузен – це одна з найбільш відомих та значимих постатей як німецької, так і європейської історії ХІХ ст. Цей «провінційний юнкер», як сприймали його деякі сучасники, не лише зумів вивести Пруссію на провідне місце в Німецькому союзі, потіснивши Австрію й створивши Північнонімецький союз, але й довести Німеччину до максимального її об'єднання за малонімецьким – пруським шляхом, та створення в результаті – Німецької імперії.

Об'єктом дослідження виступає постать канцлера Отто фон Бісмарка.

Предметом дослідження є роль та місце дипломатичної та військової діяльності канцлера Пруссії Отто фон Бісмарка, в процесі об'єднання німецьких земель та становлення Німецької імперії.

Слід звернути увагу на те, що згідно підписаного 9 червня 1815 р. Генерального заключного акту Віденського конгресу, з усіх німецькомовних держав, а також частини володінь Австрійської імперії, було створено Німецький союз. До цього союзу увійшли 34 монархії та 4 вільних міста: Гамбург, Бремен, Любек та Франкфурт-на-Майні. Однак, не всі володіння Пруссії та Австрії були включені до Німецького союзу. З пруських володінь, за межами Німецького союзу залишалися Східна Пруссія та Познань, з австрійських – Галичина, Угорщина та більша частина південнослов'янських регіонів імперії [3].

Також, не варто забувати й про герцогства Шлезвіг та Гольштейн німецькомовні території, що входили до складу Данії. Не відкидалося пруськими мілітарними колами й питання про можливість приєднання до Пруссії, Ельзасу та Лотарингії, які належали Франції. Тобто, питань які потребували вирішення, було достатньо.

Питання об'єднання Німеччини мало два можливі шляхи розвитку: великонімецький та малонімецький. Перший передбачав включення до складу об'єднаної Німеччини не тільки Австрії, але її території за межами Німецького союзу, такі як Венеціанська область та Угорщина. Словаччина та інші, заважали такому об'єднанню. Другий – малонімецький шлях, передбачав об'єднання Німеччини навколо Пруссії, шляхом приєднання до неї всіх німецьких держав, окрім Австрії.

Отто фон Бісмарк був яскравим представником, так званого, юнкерства, людиною досить консервативних, монархічних поглядів. Він, маючи досвід дипломатичної роботи, добре розуміючи перспективи об'єднання Німеччини, і не лише через суперництво Австрії та Пруссії, але й через небажання інших європейських держав, мати сильного конкурента в центрі Європи, обрав саме малонімецький шлях.

1862 р. був досить непростим. Пруссія переживала гостру конституційну кризу, мова йшла, навіть про зміну монарха, але консервативні, патріотично налаштовані військові кола розуміли, що це призведе лише до послаблення держави. Наприкінці вересня 1862 р., за пропозицією військового міністра Альбрехта фон Роона, Вільгельм I призначає Бісмарка прем'єр-міністром та міністром закордонних справ Пруссії. Бісмарк дуже добре розумів важливість зовнішніх успіхів держави, як запоруки внутрішньої стабільності, він був прихильником збереження монархії та авторитарної держави, а разом з тим, і особливого становища в ній військових [2, с. 178].

Зовнішні успіхи Бісмарк вирішив розпочати з приєднання до Німецького союзу Шлезвіга та Гольштейна, тим більше, що після смерті короля Данії Фредеріка VII, розгорнулася суперечка про майбутнє цих герцогств. Німецькі національні угруповання виступили за вступ до Німецького союзу об'єднаних герцогств, як однієї держави. Але такі настрої не задовольняли нового короля Данії Кристіана IX. Конфлікт навколо Шлезвіга та Гольштейна, в лютому 1864 р. переріс у війну між Данією та Німецьким союзом. На відміну від попередніх воєн, коли армією керував король, тепер діяльність військових була підпорядкована прем'єр-міністру.

Війна з Данією закінчилася підписанням 30 квітня 1864 р. Віденської мирної угоди, за умовами якої, Данія відмовилась від Шлезвіга та Гольштейна. Нетривалі спроби Аугсбургів, створити власну федеральну державу, які на початку ніби підтримував Бісмарк, зазнали поразки, оскільки після перемоги над Данією, він намагався цю державу перетворити на прусський протекторат. Тим часом, обидва герцогства були підпорядковані спільному керівництву Австрії та Пруссії. Але для Бісмарка, який не відмовився від ідеї приєднання обох герцогств до Пруссії, такий стан справ був тимчасовим [1, с. 373].

Після завершення війни з Данією, Бісмарк певний час не наважувався на розрив союзу з Австрією. Але після того як в Австрії було затверджено, запропоновану Людвігом фон Бігелебеном політику по відношенню до Пруссії, яка не передбачала посилення останньої, Бісмарк остаточно утверджується в переконанні про необхідність саме малонімецького шляху об'єднання Німеччини. Надзвичайно активний прем'єр та вмілий дипломат починає шукати привід до розриву з Австрією, а також здійснює певні кроки в напрямку посилення військової потужності та економічного зростання Німецького союзу.

Безпосередньо військовий конфлікт був дещо від термінований завдяки Гайштайнській конвенції, яка була підписана в серпні 1865 р. і згідно якої Пруссія підпорядкувала собі Шлезвіг, Австрія – Гольштейн. Також Пруссія підпорядкувала собі герцогство Лауенбург, але на цьому ставити крапку ніхто не збирався. Тепер, ключовим питанням стало остаточне визначення лідера об'єднаної процесу в Німеччині [4, с. 276].

28 лютого 1866 р. на засіданні Королівської ради Бісмарку вдалося переконати короля у необхідності розв'язання війни з Австрією. 7 травня 1866 р., з метою запобігти війні, було навіть вчинено замах на Бісмарка. 1 червня 1866 р. Австрія вирішила передати питання про майбутнє Шлезвіга та Гольштейна на розгляд Бундестагу, стало зрозуміло, що введення пруської армії до Гольштейну порушує Гаштайнську конвенцію. Бундестаг на вимогу Австрії оголосив мобілізацію федеральної армії. Пруссія назвала союзню угоду не чинною, а вже 16 червня 1866 р. розпочала військову операцію проти королівств Ганновер, Саксонія та Гессен-Кассель. Перемога Пруссії була під великим сумнівом. Багато сучасників, зокрема Наполеон III, розраховували на перемогу Австрії.

Однак, результатом цієї війни стала перемога Прусьської армії 3 липня 1866 р. під Садовою, 23 серпня 1866 р. був підписаний Празький мирний договір, згідно якого Пруссія не вимагала від Австрії жодних територіальних поступок, але остання погоджувалась на розпуск Німецького союзу та створення Північнонімецького союзу, в якому вже одноосібно домінувала Пруссія. Шлезвіг-Гольштейн, як і Ганновер, Гессен-Кассель, Насау та вільне місто Франфуркт були анексовані Пруссією [1, с. 373]. Південні німецькі держави залишились незалежними. Об'єднання Німеччини продовжувалося, а Бісмарку задля зміцнення держави, знову потрібні були зовнішні здобутки.

Перемога в Австро-Пруській війні змінила ставлення в пруському суспільстві до Бісмарка. Сучасники назвали такі зміни «Революцією згори». Починаючи з 1866 р. поняття нації перетворюється для Бісмарка на основний чинник інтеграції. Бісмарк дійшов висновку, що монархія та пов'язана з нею держава може вижити у віддаленій перспективі лише тоді, коли Пруссія опиниться на чолі національного руху. Водночас, на основі політичної боротьби за владу він був зацікавлений у приєднанні південнонімецьких держав до Північнонімецького союзу.

У своїй політиці, спрямованій на об'єднання Німеччини, Бісмарк розраховував на активний спротив Франції, і не даремно. Наполеон III був дуже незадоволений посиленням Пруссії. Обое шукали приводу до розв'язання цього питання, не відкидаючи військовий варіант, а в 1868 р., після повалення Ізабелли II в Іспанії, дипломатичні переговори та суперечки між Францією та Пруссією за іспанський престол, мали своєю кульмінацією оприлюднення «Емської депеші», яка спровокувала войовничі настрої в обох державах.

Північнонімецький союз, членом якого була Пруссія, виступив у цій війні на її боці. На стороні Пруссії у цій війні виступили південно-німецькі держави Баден, Вюртемберг і Баварія. Перемога Пруссії призвела до підписання 10 травня 1871 р. Франкфуртської мирної угоди вже з урядом Третьої республіки, а Ельзас і частина Лотарингії відійшли Пруссії [1, с. 375].

Але головним результатом Франко-пруської війни, стало

проголошення 18 січня 1871 р. Акту створення Німецької імперії, тепер прусський король Вільгельм I став німецьким імператором. Отто фон Бісмарк отримав посаду імперського канцлера. Малонімецький шлях об'єднання Німеччини виправдав себе, а Бісмарк став символом цього об'єднання. Саме рішучі, енергійні дії прусського канцлера, «залізом та кров'ю», привели Німеччину до створення єдиної держави.

Список використаних джерел:

1. Всемирная история войн / Авт. – сост.: А. Г. Мерников, А. А. Спектор. – Мн.: ООО «Харвест», 2005. – 768 с.
2. Хилльгрубер А. Выдающиеся политики: Отто фон Бисмарк, Меттерних. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 320 с.
3. Хасанов Володимир. Furor Teotonikus, або, «Бісмарк, який пережив себе, але не своєю велич» // Дзеркало тижня № 38 (566). – 2005.
4. Бобилева С. Й. Історія Німеччини з давніх часів до 1945 року.: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Дніпропетровський національний ун-т. – Д. : РВВ ДНУ., 2003. – 527 с.
5. Карнацевич В. Л. 100 знаменитых сражений. – Харьков, 2004. – 578 с.